

AVRUPA BİRLİĞİ YAPAY ZEKA YASASI

Küresel çapta kullanımı gün geçtikçe artan ve gelişmeye hızlı bir şekilde devam eden yapay zekâ uygulamalarına yönelik hukuk düzenindeki boşluk ve bilinmezliğin engellenmesi için ilk hukuki düzenleme Avrupa Birliği tarafından düzenlenerek 14 Haziran 2023 tarihinde onaylandı. “**EU Artificial Intelligence Act**” adı altında yürürlüğe giren **AB Yapay Zekâ Yasası** (“Yasa”), yapay zekâ uygulamaları sağlayıcıları, operatörleri ve kullanıcılarına yönelik kayıt ve şeffaflık ve benzeri yükümlülükler ve belirli alanlarda kısıtlamalar getirmektedir.

Yasa'nın amacı, bilhassa yapay zekanın Avrupa Birliği değerleri ile uyumlu bir şekilde gelişimi, pazarlanması ve kullanımı için yekpare bir yasal çerçeve düzenlemek suretiyle Avrupa Birliği iç pazarının işlevselliğini geliştirmektir. Bu doğrultuda Yasa, bir taraftan, gelişen teknolojinin yararlarından azami derecede faydalanmayı, diğer taraftan ise artan yapay zekâ kullanımının risk ve tehlikelerinden korunmayı hedeflemektedir. Yasa, kısaca şunları düzenlemektedir:

I. Yapay Zekâ Tanımı

Yasa uyarınca yapay zeka, “**(a)** Derin öğrenme dâhil, geniş bir çeşitlilikteki metotların kullanıldığı, gözetimli, gözetimsiz ve pekiştirmeli öğrenme dâhil makine öğrenmesi yaklaşımları; **(b)** Bilgi gösterimi, tümevarımlı (mantık) programlama, bilgi tabanları, çıkarsama motorları ve tündengelimli motorlar, (sembolik) uslamlama ve uzman sistemler dâhil mantık ve bilgi temelli yaklaşımlar; **(c)** İstatistiksel yaklaşımlar, Bayes tahmini, araştırma ve optimizasyon metotları gibi teknik ve yaklaşımlarından bir veya birden fazlasıyla geliştirilmiş ve insan tarafından tanımlanan belirli amaçlar için, içerik, tahmin, öneri şeklinde çıktılar veya insanların etkileşimde buldukları ortamları etkileyen kararları üretebilen yazılım anlamına gelmektedir.” **Yasa, kendi içerisinde yapay zekâ uygulamalarını risk esaslı olmak üzere 4 ayrı sınıfa ayırmıştır: Kabul Edilemez, Yüksek, Sınırlı ve Minimal.**

II. Kabul Edilemez Riskli Yapay Zekâ Uygulamaları

Yasa Madde 5 gereğince kabul edilemez riskli yapay zekâ uygulamaları, şu şekilde belirlenmiş ve işbu uygulamaların piyasaya arzı, hizmete sunulması veya kullanımı yasaklı kılınmıştır:

- Bir kişinin davranışlarını kendisine veya başka bir kimseye psikolojik veya fiziki zarar veren veya verebilecek şekilde ciddi derecede tahrip etmek amacıyla kişilerin bilincinin ötesinde sübliminal teknikleri yayan yapay zekâ sisteminin piyasaya arzı, hizmete sunulması veya kullanımı (**Manipülatif Sistemler**),
- Yaş, fiziki veya zihinsel sebebe dayalı olarak özü/yetersizliği bulunan belirli bir gruba mensup kişinin davranışlarını kendisine veya başka bir kimseye psikolojik veya fiziki zarar veren veya verebilecek şekilde ciddi derecede tahrip etmek amacıyla bu gruba ait kimselerin zaafalarını suistimal eden yapay zekâ sisteminin piyasaya arzı, hizmete sunulması veya kullanımı (**Manipülatif Sistemler**),
- Gerçek kişilerin belirli bir zaman dilimi içerisindeki sosyal davranışları, bilinen veya tahmin edilen kişilikleri veya kişilik özellikleri üzerinden güvenilirliklerinin ölçülmesi ya da sınıflandırılması ile kişilerin sosyal puanlarını ortaya koymak (sosyal puana göre kötü muameleye/haksız ve aleyhe uygulamalar doğuran) için kamu otoriteleri veya onların adına

bu işi yapan kimselerce yapay zeka sistemlerinin piyasaya arzı, hizmete sunulması veya kullanılması(**Sosyal puanlandırmaya ilişkin yapay zekâ sistemleri**), Yani bununla birlikte bazı istisnalar hariç olmak üzere kamusal alanlarda akıllı kameralar aracılığı ile yüz tanıma uygulamasının yasaklandığı anlamına gelmektedir.

- Bazı durumlar hariç olmak üzere hukukun uygulanması ve kolluk faaliyeti amacıyla halka açık ve erişilebilir ortamlarda “*gerçek zamanlı*” uzaktan ve biyometrik kimlik tanımlama sistemlerinin kullanımı.

➤ ***Yüksek Riskli Yapay Zekâ Uygulamaları***

Yasa Madde 6 gereğince yüksek riskli yapay zeka uygulamaları, (bir yapay zekâ sisteminin piyasaya arz edilip edilmediğine veya hizmete sunulup sunulmadığına bakılmaksızın) (a) yapay zekâ sisteminin Birlik uyum mevzuatı kapsamındaki bir ürünün güvenlik bileşeni olarak kullanılmasının amaçlandığı veya yapay zekâ sisteminin kendisinin böyle bir ürün olduğu ve b) Birlik uyum mevzuatına uygun olarak piyasaya sürülmesi veya hizmete sunulması için üçüncü taraf uygunluk değerlendirmesinden geçmesi gereken, güvenlik bileşeni yapay zekâ sistemi olan ürün veya yapay zekâ sisteminin kendisinin ürün *olduğu* durumları içermektedir. Bu yapay zekâ sistemlerine ek olarak aşağıda belirtilen sistemler de yüksek-riskli olarak sayılmıştır:

- Biyometrik tanıma ve kategorizasyon,
- Kritik altyapının yönetimi ve operasyonu,
- Eğitim ve mesleki eğitim;
- İstihdam, işçi yönetimi ve serbest mesleğe erişim;
- Temel hizmetlere ve imkânlara erişim ve bunlardan yararlanma;
- Kolluk faaliyetleri;
- Göç, iltica ve sınır kontrol yönetimi;
- Adalet ve demokrasi idaresi.

➤ ***Yüksek Riskli Yapay Zekâ Uygulamalarına Yönelik Yükümlülükler***

İlk olarak bahsetmek gerekir ki yüksek-riskli yapay zekâ sistemlerine yönelik yükümlülükler, daha çok sistem sağlayıcı/tedarikçilerine yönelik koyulsa da dağıtıcı, ithalatçı, kullanıcı veya üçüncü bir kişi de bazı hallerde sağlayıcı/tedarikçi sorumluluğuna tabi tutulabilecektir. Buna göre; bu kişiler, yüksek riskli yapay zekâ sistemlerini kendi isimleri veya markaları ile piyasaya sürerlerse veya hizmete sunarlarsa, piyasaya hâlihazırda sürülmüş veya hizmete sunulmuş riskli yapay zekâ sistemlerinin kullanım amacını değiştirirlerse, yüksek riskli yapay zekâ sistemlerinde esaslı değişiklik yaparlarsa Yasa kapsamında sağlayıcı/tedarikçi olarak değerlendirilecek ve onun sorumluluğuna tabi tutulacaktır.

Yasa uyarınca yüksek riskli yapay zekâ sistem sağlayıcıları/tedarikçileri şu yükümlülükleri yerine getirmelidir:

- Sağlayıcılar/tedarikçiler, bir kalite yönetim sistemi oluşturmak durumundadır. Kalite yönetim sistemi, sistemin kullanım ömrü boyunca güncellenecek dokümanite edilmiş bir risk yönetim sistemi oluşturulmasını içerecektir.
- Yüksek riskli yapay zekâ sistemlerine ilişkin ikinci gereklilik, yüksek kaliteli veri kümelerini kullanmaktır. Yapay zekâ sistemlerinin eğitilmesinde doğrulanmış ve test edilmiş yüksek kaliteli veri kümeleri kullanılmalıdır. Hassas kişisel verilerin kullanılmasına, önyargının tespiti ve düzeltilmesi için izlenmesi gerekli olduğu ölçüde izin verilmiştir.

- Üçüncü gereklilik ise yapay zekâ sisteminin Yasa'ya uygunluğunu ve uyumluluğunu gösteren teknik evrakların oluşturulmasıdır. Bu belgeler, milli otoriteler veya yetkili kuruluşların yapay zekâ sisteminin Yasa'ya uyumluluğunun denetlenmesi konusunda gerekli bilgileri içermelidir.
- Bir diğer gereklilik, yüksek riskli yapay zekâ sistemlerinin, sistem çalışırken olayların/günlüklerin (logların) otomatik olarak kaydedilmesini sağlayan yeteneklerle tasarlanması ve geliştirilmesidir.
- Bu türden yüksek riskli sistemler, sağlık, güvenlik veya temel haklara yönelik riskleri önlemek veya en aza indirmek için uygun insan gözetimine izin verecek şekilde tasarlanmalıdır.
- Sistemin yaşam döngüsü boyunca uygun bir siber güvenlik seviyesi kurgulanmalı ve bu güvenlik seviyesi sabit kılınmalıdır.
- Yasa uyarınca yüksek riskli yapay zekâ sisteminin sağlayıcılarının/ tedarikçilerinin, yapay zekâ sistemini Avrupa Birliği pazarına sürmeden veya hizmete sunmadan önce sistemin Yasa'ya uygun olduğuna ilişkin bir uygunluk değerlendirmesi (*Conformity assessment*) yapmaları gerekmektedir. Sağlayıcılar/tedarikçiler, pek çok durumda bu değerlendirmeyi bir iç kontrol mekanizması olarak icra edecek ve uygunluklarını kendileri beyan edecektir.
- Yüksek riskli yapay zekâ sistemlerinin pazara sürülmeden veya hizmete sunulmadan önce sağlayıcı veya yetkili temsilcisi tarafından halka açık olacak şekilde Avrupa Birliği çapında Avrupa Komisyonu tarafından kurulan veri tabanına kaydettirilmesi gerekmektedir.

➤ **Düşük Riskli Yapay Zekâ Uygulamalarına Yönelik Yükümlülükler**

Yasa ile birlikte düşük riskli yapay zekâ sistemleri için şeffaflık yükümlülükleri getirilmektedir. Bu şeffaflık yükümlülükleri; daha ziyade, insanlarla etkileşime geçen yapay zekâ sistemleri, duygu tanıma veya biyometrik kategorizasyon sistemleri ve deep fake uygulamaları için söz konusudur. Yasa'da düzenlenen düşük riskli yapay zekâ sistemleri, daha çok tüketicilerin veya internet kullanıcılarının etkileşime girebilecekleri, chatbotlar, yapay zekâ tabanlı video oyunları, spam filtreleri, envanter yönetim sistemleri, müşteri ve pazar bölümlendirme sistemlerine ilişkindir. Bu kapsamda;

- Gerçek kişilerle etkileşime geçmesi amaçlanan sohbet robotu, chatbot gibi yapay zekâ sistemlerinin karşıdaki kişileri bir akıllı yazılım/bot ile etkileşimde oldukları konusunda bilgilendirecek şekilde tasarlanması ve geliştirilmesi gerekmektedir.
- Duygu tanıma sistemi veya biyometrik sınıflandırma/kategorizasyon sisteminin kullanıcıları, bu sisteme maruz kalan gerçek kişileri sistemin işleyişinden haberdar etmelidir.
- Meydana getirdikleri veya işledikleri görüntü, ses veya video içeriği, mevcut kişilere, nesnelere, yerlere, diğer varlıklara veya olaylara önemli ölçüde benzeyen ve bu içeriklerin kullanıcılar da özgün, gerçekçi (deep fake) izlenim oluşturabilecek yapay zekâ sistemi kullanıcıları, içeriğin yapay olarak meydana getirildiğini veya manipüle edildiğini ilgililere açıklamalıdır.

➤ **Yükümlülük İhlallerine Karşı İdari Cezalar**

Yasa ile birlikte Yasa uyarınca ihdas edilen yükümlülüklerinin ihlali halinde kişilere tabi tutulacak idari para yaptırımları düzenleme altına alınmış ve buna yönelik tespit edilen ceza miktarları oldukça yüklü meblağlar olarak ortaya çıkmıştır. Para cezaları ihlallerin ağırlığına göre değişmekle birlikte; **ceza miktarları 40.000.000 Avro'ya kadar veya ihlali gerçekleştiren bir şirket ise en son hesap dönemindeki global yıllık cirosunun %7'sine kadar çıkabilecektir.**

Ayrıntılı Bilgi İçin: info@ege-law.com